

Helserett for leger i akuttmottak

Av professor i rettsvitenskap Bente Ohnstad

Ansvarsbegrepet

- ▶ Plikter
- ▶ Etterlevelse av plikter
- ▶ Ansvarliggjøring ved manglende etterlevelse
- ▶ Sanksjoner
- ▶ Juridiske og etiske normer

Helsepersonellovens formål:

§ 1

Lovens formål er å bidra til sikkerhet for pasienter og kvalitet i helse- og omsorgstjenesten samt tillit til helsepersonell og helsetjeneste.

Krav til helsepersonell kan deles i temaer:

- ▶ Krav om forsvarlighet:

Helsepersonelloven (hpl.) § § 4, 5, 7, 8, 16 og 17

- ▶ Krav til behandling av informasjon:

§ 10 - kapitlene 5, 6, 7 og 8

- ▶ Forvalteransvaret, habilitet, nøkternhet mv:

§ § 6, 9, 13, 15 og 19

Forsvarlighet

- ▶ § 4: Helsepersonell skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra helsepersonellets kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig.

Forsvarlighet

- ▶ Helsepersonell skal innrette seg etter sine faglige kvalifikasjoner, og skal innhente bistand eller henvise pasienter videre der dette er nødvendig og mulig. Dersom pasientens behov tilsier det, skal yrkesutøvelsen skje ved samarbeid og samhandling med annet kvalifisert personell.

Forsvarlighet

- ▶ Helsepersonell har plikt til å delta i arbeid med individuell plan når en pasient eller bruker har rett til slik plan etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-5.

Forsvarlighet forts.

- ▶ Ved samarbeid med annet helsepersonell, skal legen og tannlegen ta beslutninger i henholdsvis medisinske og odontologiske spørsmål som gjelder undersøkelse og behandling av den enkelte pasient.

Forts forsvarlighet

§ 16: Virksomhet som yter helse- og omsorgstjenester, skal organiseres slik at helsepersonellet blir i stand til å overholde sine lovpålagte plikter

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om organisering av virksomhet som yter helsehjelp og om internkontroll

Opplysning til tilsynsmyndigheter

§ 17: Helsepersonell skal av eget tiltak gi tilsynsmyndighetene informasjon om forhold som kan medføre fare for pasienters sikkerhet. Det skal ikke gis informasjon om taushetsbelagte opplysninger

Øyeblikkelig hjelp - hpl. § 7

- ▶ Helsepersonell skal straks gi den helsehjelp de evner når det må antas at hjelpen er påtrengende nødvendig. Med de begrensninger som følger av pasient- og brukerrettighetsloven § 4-9, skal nødvendig helsehjelp gis selv om pasienten ikke er i stand til å samtykke, og selv om pasienten motsetter seg helsehjelpen.

Øyeblikkelig hjelp forts.

- ▶ Ved tvil om helsehjelpen er påtrengende nødvendig, skal helsepersonell foreta nødvendige undersøkelser.
- ▶ Plikten gjelder ikke i den grad annet kvalifisert helsepersonell påtar seg ansvaret for å gi helsehjelpen.

Ulike krav til behandling av informasjon

- ▶ Informasjon til pasient og pårørende - § 10
- ▶ Taushetsplikt - § 21
- ▶ Taushetsrett/opplysningsrett - Kap. 5
- ▶ Opplysningsplikt/meldeplikt - Kap. 6 og 7
- ▶ Dokumentasjonshåndtering - Kap. 8

Hpl. § 27

- ▶ **§ 27. Opplysninger som sakkyndig**
- ▶ Taushetsplikt etter § 21 er ikke til hinder for at helsepersonell som opptrer som sakkyndig gir opplysninger til oppdragsgiver, dersom opplysningene er mottatt under utførelse av oppdraget og har betydning for dette.
- ▶ Den som opptrer som sakkyndig, skal gjøre pasienten oppmerksom på oppdraget og hva dette innebærer.

Plikt til å informere pasient og ev pårørende

Hpl. § 10. *Informasjon til pasienter m.v.*

- ▶ Den som yter helse- og omsorgstjenester, skal gi informasjon til den som har krav på det etter reglene i pasient- og brukerrettighetsloven §§ 3-2 til 3-4. I helseinstitusjoner skal informasjon etter første punktum gis av den som helseinstitusjonen utpeker.
- ▶ Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om plikten til informasjon.

Informasjonsansvaret

Pasient- og brukerrettighetsloven (pbrl)

§ 3-2

- ▶ Pasienten skal ha den informasjon som er nødvendig for å få innsikt i sin helsetilstand og innholdet i helsehjelpen. Pasienten skal også informeres om mulige risikoer og bivirkninger.
- ▶ Informasjon skal ikke gis mot pasientens uttrykte vilje, med mindre det er nødvendig for å forebygge skadevirkninger av helsehjelpen, eller det er bestemt i eller i medhold av lov

Forts § 3-2:

- ▶ Informasjon kan unnlates dersom det er påtrengende nødvendig for å hindre fare for liv eller alvorlig helseskade for pasienten selv. Informasjon kan også unnlates dersom det er klart utilrådelig av hensyn til personer som står pasienten nær, å gi slik informasjon.

Forts. § 3-2

- ▶ Dersom pasienten eller brukeren blir påført skade eller alvorlige komplikasjoner, skal pasienten eller brukeren informeres om dette. Det skal samtidig informeres om adgangen til å søke erstatning hos Norsk Pasientskadeerstatning, til å henvende seg til pasient- og brukerombudet og adgangen til å anmode tilsynsmyndigheten om vurdering av eventuelt pliktbrudd etter [§ 7-4](#).
- ▶ Dersom pasienten eller brukeren blir påført skade eller alvorlige komplikasjoner, og utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko, skal pasienten eller brukeren også informeres om hvilke tiltak helse- og omsorgstjenesten vil iverksette for at lignende hendelse ikke skal skje igjen.

Forts. § 3-2

- ▶ Dersom skade eller komplikasjon som nevnt i femte ledd er svært alvorlig, skal pasienten eller brukeren gis tilbud om møte med helse- og omsorgstjenesten så snart som mulig etter hendelsen, og senest ti dager etter hendelsen. Slike møter skal ha til formål å gi pasienten eller brukeren informasjon etter fjerde og femte ledd og svar på spørsmål knyttet til hendelsen og den videre oppfølgingen av denne. Ved dødsfall som følge av alvorlig hendelse, skal nærmeste pårørende tilbys tilsvarende møte.

Forts. § 3-2

- ▶ Dersom det etter at behandlingen er avsluttet, oppdages at pasienten kan ha blitt påført betydelig skade som følge av helsehjelpen, skal pasienten om mulig informeres om dette.

Krav til informasjonens form: pasientrettighetsloven § 3-5

- ▶ Informasjonen skal være tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger, som alder, modenhet, erfaring og kultur- og språkbakgrunn. Informasjonen skal gis på en hensynsfull måte.
- ▶ Helsepersonellet skal så langt som mulig sikre seg at pasienten har forstått innholdet og betydningen av opplysningene.
- ▶ Opplysning om den informasjon som er gitt, skal nedtegnes i pasientens journal.

Informasjon når pasienten er barn eller ungdom

Helserettslig myndighetsalder: 16 år

Unntak:

12 år - 16 år: Gode grunner som legen bør respektere

16-18 år: informasjon som er nødvendig for å oppfylle foreldreansvaret

Pasient- og brukerrettighetsloven § 3-4

- ▶ Er pasienten eller brukeren under 16 år, skal både pasienten og foreldrene eller andre med foreldreansvaret informeres.
- ▶ Er pasienten eller brukeren mellom 12 og 16 år, skal opplysninger ikke gis til foreldrene eller andre med foreldreansvaret når pasienten av grunner som bør respekteres, ikke ønsker dette.
- ▶ Informasjon som er nødvendig for å oppfylle foreldreansvaret, skal likevel gis foreldre eller andre med foreldreansvaret når pasienten er under 18 år.

Pbrl. § 3-4

- ▶ Uavhengig av pasientens eller brukerens alder, skal informasjon ikke gis til foreldrene eller andre som har foreldreansvaret, dersom tungtveiende hensyn til pasienten eller brukeren taler mot det.
- ▶ Dersom barneverntjenesten har overtatt omsorgen for barn under 16 år etter barnevernloven § 4-8 eller § 4-12, gjelder første, annet og tredje ledd tilsvarende for barneverntjenesten.

Pbrl. § 3-4

- ▶ Dersom det kan bli aktuelt å unnta informasjon fra foreldrene eller andre som har foreldreansvaret etter andre eller tredje ledd, skal pasienten eller brukeren så tidlig som mulig orienteres om retten til informasjon for foreldrene eller andre som har foreldreansvaret og unntakene fra denne retten.

Opplysninger til tilsynsmyndighetene

Hpl. § 17: plikt av eget tiltak om forhold som kan medføre fare for pasienters eller brukeres sikkerhet.

Hpl. § 30: plikt når tilsynet ber om innsyn

Opplysninger til barneverntjenesten

- ▶ Samtykke fra pasienten ev pasientens foreldre - § 22
- ▶ Mistanke om alvorlig omsorgssvikt, mishandling mv. - § 33
- ▶ Særlig om situasjoner der foreldre nekter helsehjelp til barna

Brudd på helselovgivningen rettsvirkninger

- ▶ Tilsynsmyndighetenes kompetanse
- ▶ Helsepersonelloven kap. 11
- ▶ Pasientrettighetsloven kap. 7
- ▶ Tilsynsloven § 5
- ▶ Statens helsepersonellnemnd

Profesjonsansvaret / systemansvaret

- ▶ Personlovgivning:
Helsepersonelloven/pasientrettighetsloven
Samtykke, forsvarlighet, behandling av pasientopplysninger
- ▶ Tjenestelovgivning/institusjonslovgivning
- ▶ Arbeidsgiveransvar
Forsvarlig organisering
Arbeidsgivers styringsrett og legens profesjonsansvar